

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

580

שיחת רשכבה"ג מן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • חג הסוכות תשפ"ג

שמחות מקרא קודש כוללת גם להתאסף כל הציבור ביחד, לתפילה בציבור, שזהו גם כן פרסום האמונה, פרסום שיש השגחה ואנכי השם אלוקיך, ומפרסמים שיש תורה מן השמים ומעמד הר סיני.

ויקרא בשם השם - פרסום האמונה

וזהו ענין 'מקרא', כמו שנאמר גם באברהם אבינו (בראשית יב, ח) ויקרא בשם השם, ובתרגום שם כתב וצלי בשמא דהשם, היינו שהתפלל שם אצל המזבח, והרמב"ן פירש ויקרא בשם השם "שהיה מודיע אותו ואלוקותו לבני אדם", והיינו פרסום האמונה, שפרסם את האמונה לכל העולם, וכן כתוב ביצחק אבינו (שם כו, כה) ויקרא בשם השם, שהוא גם כן פרסם את האמונה.

אבל ביעקב אבינו כבר לא כתוב ויקרא בשם השם, ופירש בזה הרמב"ן שם, כי אצל יעקב כבר הייתה האמונה מפורסמת מאברהם ויצחק אבותיו, וכבר בכל העולם התחילו להאמין, והאמינו במציאות השם, בבריאת העולם ובששת ימי בראשית. ולכן יש גם גויים ששומרים "שבת", רק שאצלם זה ביום אחר, ביום ששי או ראשון, כי הם רוצים לשנות, אבל גם הם מאמינים בבריאת העולם ובקבלת התורה.

ידוע שגם הנוצרים והמוסלמים מאמינים שהיה מעמד הר סיני, אלא שהם אומרים שהיה אחר כך עוד נביא, והיו להם נביאי שקר שקלקלו אותם אחר כך, אבל במעמד הר סיני הם מאמינים, והרמב"ם בסוף הלכות מלכים (יא, ד) כתב שכל הנצרות באה לעולם כחלק מההכנה למשיח, שכל העולם יהיו מאמינים.

ובספר הכוזרי בתחילתו מובא שהמלך הכוזרי שאל שלושה: חכם יהודי, ונוצרי, ומוסלמי, וכל אחד מהם אמר לו את אמונתו, ואמר המלך הכוזרי, הרי כולכם מאמינים שהתורה היא אמת וניתנה מסיני, אלא שהנוצרי אומר שאחר כך היה עוד 'נביא' שקיבל נבואה ושינה דברים, והמוסלמי אומר שהנוצרי שקרן כי היה 'נביא' אחר מוסלמי ששינה... ואם כן הנוצרי והמוסלמי שניהם מכחישים זה את זה, אבל על מעמד הר סיני אין מחלוקת וכולם מודים שזה אמת, ומהיכי תיתי לשנות, וצריכים להמשיך את האמונה.

ועל כל פנים הקריאה בשם השם היא פרסום האמונה, כמו שביאר הרמב"ן אצל אברהם אבינו, וכך גם ביום טוב **שמתאספים ציבור גדול ביחד להתפלל זהו פרסום האמונה**, וככל שהציבור יותר גדול זה יותר פרסום, ולכן כתוב שבמקום שיש ציבור אזי (משלי יד, כח) "ברב עם הדרת מלך", והיינו שזה כבוד המלך והדרתו, שמכריזים שיש מלך, והשם הוא מלכנו! וזהו ה'מקרא קודש' שיש ביום טוב, שמתאספים יותר ציבור לפרסם את האמונה.

שמחת המצוה מצד שכר העולם הבא

ומצות שמחת יום טוב היא לשמוח בקדושת היום ובמצוותיו, ואנו שמחים בזה שיש מצוות, מפני שמחשיבים את המצוות, ומדוע מחשיבים את המצוות? יש סיבה אחת פשוטה, כי על מצוה יש שכר, בעולם הבא ובעולם הזה, יש שכר מצוה, וכשמקיימים את המצוה מרוויחים רווח גדול מאד, שכר המצוה, ומי שהוא מאמין שמח בזה ומחשיב את זה. אבל זה נקרא שלא לשמה, אם עושים כדי לקבל שכר, ואפילו לשם העולם הבא, כתוב בחובות הלבבות (עבודת האלוקים סוף פ"ד) שזה נקרא שלא לשמה, שאינו עושה מאהבה, אלא לשם העולם הבא.

ובאמת אין לנו מושג מהו העולם הבא, שאפילו הנביאים לא ידעו ולא השיגו מה הם תענוגי העולם הבא, כמו שנאמר עין לא ראתה אלוקים זולתך (עייני ברכות לד), ורק יש לנו מושג משהו מעין העולם הבא, כגון שבת שהוא מעין העולם הבא (ברכות נז, ב). ומהו מעין עולם הבא? שאדם ששומר שבת מרגיש נשמה יתירה.

שמחה בקדושת היום ובמצוותיו*

מצות היום, מה היא המצוה שיש לנו היום? מצות שמחה, לשמוח, שמחת יום טוב. אכן הרי כדי לשמוח צריכים סיבה, וסתם לשתות יין ולהיות שמח, בודאי לא זוהי המצוה של שמחת יום טוב.

והרמב"ם בהלכות יום טוב (ו, כ) כתב: "כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל, לא יימשך ביין ובשחוק ובקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה, שהשמחה והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא נצטוונו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל", עכ"ל.

הרי פירש לנו הרמב"ם כי מצות שמחת יום טוב היא שמחה של עבודת השם, וכמו שנאמר (תהלים ק, ב) עבדו את השם בשמחה, והיינו לעשות בשמחה את מה שחייבים לעשות, עבודת השם בשמחה.

ומפורש גם בשערי תשובה לרבינו יונה (ד, ט) שכתב לגבי סעודת יום טוב: "כי בשאר ימים טובים אנחנו קובעים סעודה לשמחת המצוה", הרי שפירש גם כן כי השמחה ביום טוב היא 'שמחת המצוה', והיינו לשמוח **במצוות** שיש ביום טוב, כי צריכים סיבה כדי לשמוח, ואם אדם סתם שותה קצת יין ושמח מפני שזה טעים, וכי זהו שמחת יום טוב? הרי זה שמחת היין והמשתה, ולא שמחת יום טוב, והמצוה היא לשמוח ביום טוב, שמחה בקדושת היום ובמצוותיו.

מקרא קודש יהיה לכם

ובכל יום טוב יש מצוות לשמוח בהן, כגון בחג הסוכות יש מצות סוכה ולולב, שהן שתי מצוות מיוחדות לסוכות, ובפסח יש מצות אכילת מצה, שהיא מצוה קיומית כל שבעת ימי החג (לדעת הגר"א), וגם מצות מקרא קודש, שהיא מצוה כללית בכל יום טוב, ואפילו ביום כיפור, שאין בו אכילה ושתיה, אבל יש מצות מקרא קודש, ופירש רש"י (ויקרא כג, לה) "קדשהו בכסות נקייה ובתפילה", והיינו שמקיימים מצות מקרא קודש במה שמזכירים את היום בתפילה.

ואמנם בעיקר חיוב תפילה נחלקו הראשונים אם זה חיוב מדאורייתא או מדרבנן, אבל כבר כתב בחידושי רבינו חיים הלוי (על הרמב"ם הלכות תפילה) שגם לדעת הראשונים הסוברים שאין חיוב התפילה מן התורה, מכל מקום קיומה ועניינה הוא לכולי עלמא מדברי תורה, והיינו שאף שאין זו מצוה 'חיובית', אבל יש בזה מצוה 'קיומית', וכשמתפללים מקיימים מצות עבודה שבלב.

ובתפילה אפשר לזכות הרבה מאד, וראיתי שיצא לאור סידור 'תפילה למשה' עם דברים ממרן הגר"ח קניבסקי [זצ"ל] בענין תפילה, ומביא שם הרבה מדרשים מה זה תפילה, מה שהתפילה נותנת ומה שזוכים בתפילה, שמדברים אל הקב"ה, ועד כמה שזה מקדש את האדם, וכמה שזה נותן לאדם זכויות, וכמה שאפשר לפעול ולהרוויח בזה.

ובתפילת יום טוב מקיימים 'מקרא קודש' שמזכירים את היום טוב בתפילה, וגם בכסות נקייה, שמתלבשים בגדי יום טוב, ובזה מכבדים את היום טוב, ומראים שיש קדושה ויש יום טוב, וזה מפרסם את קדושת היום. וזהו ענין 'מקרא', לשון פרסום, **שמפרסמים את קדושת היום**, אפילו בלבוש, וגם בתפילה שמזכירים את היום.

והרמב"ן כתב עוד (ויקרא שם ב) 'ויוטעם מקרא קודש, שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להיקבץ בבית האלוקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפילה והלל לקל בכסות נקייה ולעשות אותו יום משתה' וכו', עכ"ל. הרי שהוסיף הרמב"ן

* שיחה שנאמרה בחג הסוכות תשע"ג, ולא נדפסה עד כה.

וכן כתב מו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל בשם רבו (מכתב מאליהו ח"א עמ' 72) כי בשבת **מרגישים** את הנשמה היתירה, וזה דבר ידוע, שמרגישים נשמה יתירה, הרגשה מאד נעימה, וכשבאה שבת אומרים קבלת שבת ולכה דודי, עם כל מיני ניגונים, פחות ניגונים או יותר ניגונים, וכן כל התפילה של שבת היא בהרגשה אחרת, ומברכים איש את רעהו 'גוט שבת', עם הרגשה נעימה של נשמה יתירה.

ויש יהודים שרואים עליהם בשבת שיש להם פנים חדשות, שהפנים משתנות, ואינם אותם הפנים כמו בכל השבוע, אך יש אנשים שלא ניכר עליהם שום שינוי, והפנים בשבת הם אותם הפנים, וזכורני שאמו"ר זצ"ל הראה לי בילדותי על אנשים בבית הכנסת ברמת השרון, ואמר לי, תראה, שאדם זה פניו משתנות בשבת, ואדם אחר אינו משתנה. ואני מעצמי לא שמתי לב לכך ולא הרגשתי בזה, אבל יש כאלה שמרגישים, ורואים שזה פנים אחרות, פנים חדשות.

ואותו היהודי שהראה אמו"ר שפניו השתנו, הוא היה יהודי בעל רגש, וכפי שסיפר לי פעם כי כשהוא היה גר ברוסיה, הייתה פעם שריפה בבית הכנסת, והאש התפשטה והתקרבה לארון הקודש עם ספרי התורה, וכשראה זאת הוא נכנס לתוך האש הבורעת להציל את ספרי התורה, ואמו"ר שאל אותו הרי זה פיקוח נפש וכיצד עשית כן, והוא התפלא ואמר, אבל זה ספר תורה, וכי לא אכנס לאש בשביל ספר תורה? כזו אהבת תורה הייתה לו, אהבת התורה ואהבת ספר תורה.

וכמו שאם אדם רואה את בנו הילד בסכנת שריפה, רח"ל, וכי הוא לא יקפוץ לתוך האש להציל את הילד? וכבר היו הרבה מעשים ידועים, שהורים ראו את הילד בסכנת טביעה בים, וקפצו לתוך המים להציל את הילד, והאב נטבע והילד ניצל, כי כן הוא טבע האב שאינו יכול לעמוד מנגד כשרואה את בנו בסכנה, וכך הרגיש אותו אדם כלפי ספר התורה, שאינו יכול שלא להיכנס לאש להצילו.

ומדרגה כזו של אהבת התורה ואהבת קדושת ספר תורה, זה כבר נקרא 'לשמה', לשמה נקי כל כך, ויש כזה טבע בנפש הישראלית, כי הנשמה יש בה קדושה, והיא מקודשת, ואפילו ביום חול, שאין נשמה יתירה, אבל הנשמה היא קדושה, וקדושת הנשמה מושכת שזה 'חד' כמו שאמרו (זוהר ח"ג עג, א) קודשא בריך הוא ואורייתא וישאל חד הוא, אורייתא וישאל חד! וממילא כמו אהבת הורים לילדים, כך הנשמה מושכת לאהבת התורה, עד כדי כך.

זהו הטבע של יהודי, וזהו ההבדל בין יהודי לגוי. ושמעתי פעם מאמו"ר זצ"ל כי לגויים אין נשמה, ויש להם רק 'נפשי' ו'רוחי' כמו לבעלי חיים, אבל לא 'נשמה' קדושה שהיא חלק אלוך ממעל.

ובכל בוקר אנו אומרים מודה אני שהחזרת בי נשמת, ולכאורה הרי גם בשעת השינה אנו חיים ונושמים, ומהו שהחזרת בי נשמת? והפירוש בזה, כי בשעת השינה יש לאדם רק 'נפשי', כמו בעלי חיים, אבל הנשמה יוצאת מן הגוף, וכשמתעורר חוזרת הנשמה, ועל זה אנו מודים שהחזרת בי 'נשמת', כי היה זמן בלי נשמה, ולכן אחרי השינה יש רוח רעה, כי בשעת השינה הלכה הנשמה, ונשאר רק עם נפש כמו בעל חי, וחסר קדושת הנשמה, וכשקמים בבוקר עדיין נשאר רוח רעה על קצות האצבעות, ולכן צריך ליטול ידיים (עיין בית יוסף או"ח סימן ד' בשם הזוהר).

שמחה בקדושת המצוה – כאן בעולם הזה!

ונשוב לענין שמחת יום טוב, ששמחים בקדושת היום ובמצוותיו, והשמחה היא לא רק מצד העולם הבא שזוכים בזה, שאין לנו מושג מהו העולם הבא, ואמנם כן יהיה עולם הבא, אבל **השמחה היא על מה שזוכים גם לקדושת העולם הזה, שהמצוות מקדשות אותנו, וזו שמחה והרגשה נעימה מאד כאן בעולם הזה, להתקדש!** וכמו שבשבת מרגישים הרגשה נעימה מחמת קדושת הנשמה היתירה, כך גם בכל מצוה יש שמחה והרגשה נעימה מחמת קדושת המצוה.

ובפרט בחג הסוכות שיש גם מצות סוכה ומצות לולב, וגם יש את קדושת היום טוב, שהוא יום של קדושה, שיש קדושה בעולם, והיום מתקדש, כי 'יום' אינו סתם זמן, אלא יש מציאות וחפצא של יום, כמו שמצינו לענין נדרים, שאם אדם רוצה לאסור על עצמו איזה דבר בנדר, צריך להתפיסו בדבר אחר האסור, ואם אמר הריני אסור לאכול ביום זה כיום אחר שאסור לאכול בו, הרי לא אסר את האוכל אלא אסר את ה'יום', וזה גם כן נחשב נדר שהוא איסור חפצא, כי היום הוא גם כן מציאות וחפצא של זמן שאסור לאכול בו (א"ה). ועיין בשיעורי רבינו שליט"א נדרים דף י"ב בקונטרס ההוספות מה שנתבאר בזה).

וכך גם **יום טוב הוא מציאות של זמן קדוש, ואנו נמצאים עכשיו בזמן הקדוש, ובסוכות זה עוד יותר, כי נמצאים גם בסוכה שיש בה קדושה**, עד כדי כך שעצי הסוכה אסורים בהנאה, כמו שאמרו בגמרא (סוכה ט, א) שסוכה הוקשה לקרבן חגיגה, וכמו שיש איסור הנאה מקרבן חגיגה,

ישראל קדושים הם – בחרתנו מכל העמים

שיחת רבינו שליט"א בביתו לתלמידי ישיבת 'משך חכמה'. בין כסה לעשור תשפ"ג

יש לשון הגמרא (שבת פ"ו ועוד) שישראל קדושים הם. יהודי הוא קדוש, ולמה הוא קדוש? כי הנשמה שלו היא קדושה. זה החשיבות של כל יהודי ויהודי, בין גדול ובין קטן, כל עם ישראל, קדושים הם. ולכן באמת האופי של עם ישראל שונה מאומות העולם, והוא אופי אחר, כמו שאמרו חז"ל (יבמות עט, א) שיש שלושה סימנים בעם ישראל: רחמנים, ביישנים, וגומלי חסדים. והם שלוש מידות טובות מיוחדות רק בעם ישראל, שבאומות העולם אין מידות טובות כאלו, ורק יכול להיות אצלם 'משהו' מזה, אבל לא כמו עם ישראל, וזהו מצד הקדושה של עם ישראל.

וזה מה שאנו אומרים בתפילה של יום טוב "אתה בחרתנו מכל העמים", כלומר, שאתה עשית אותנו למובחרים! כי כיצד זה נהיה שעם ישראל מובחר מכל האומות? הקב"ה עשה את זה! שיהודי הוא משהו אחר, עם אופי יותר טוב מאומות העולם.

ולכן כל אחד ואחד מאיתנו, כל התלמידים, הם קדושים, וגם הרבנים משפיעים קדושה, יש הרבה מדרגות בקדושה, וברוך השם יש פה השפעת קדושה של רבנים חשובים, שמשפיעים קדושה. וזו שמחה גדולה לכל יהודי, לא משנה איפה הוא לומד ובאיזה ישיבה הוא נמצא, כל מקום תורה יש בו קדושה, וגם משפיע קדושה על הסביבה, וזה דבר ידוע, שבמקום שיש תורה יש השפעה של קדושה על הסביבה, השפעה של מידות טובות ואופי אחר, כי יש הרבה מדרגות במידות טובות.

וזה הזכויות הגדולות שיש לכל אחד ואחד מן הציבור הזה, שעוסקים בתורה, כל אחד שעוסק בתורה בכל רמה שהיא, כל עסק התורה מקדש את האדם, כי התורה היא קדושה, כמו שאמרו (זוהר ח"ג עג, א) קודשא בריך הוא ואורייתא וישאל חד הוא, שהתורה מקדשת ומקשרת את האדם עם הקב"ה, וכאן הרבנים משפיעים קדושה, והתלמידים עוסקים בתורה ומתקדשים עוד יותר, וגם לומדים מוסר ומתקדשים עוד, ומתפללים, ומתקדשים כל הזמן! אלו הן הזכויות הגדולות שיש לכל אחד ואחד מן הציבור הזה ולכל עם ישראל ליום הדין לזכות לכתיבה וחתימה טובה בעזרת השם.

ורק צריכים לדעת שגם בבין הזמנים צריך ללמוד, בלי פריקת עול, כל אחד כמה שאפשר, לדעת שאני קדוש ואני רוצה להתקדש עוד יותר, וכשאני עוסק בתורה אני מתקדש, וכן בתפילה בציבור אני מתקדש, וכל תפילה מקדשת, והתפילה בציבור עוד יותר מקדשת, וכן כיבוד אב ואם גם מקדש, וכל מעשים טובים, כל מעשה טוב מקדש את האדם.

ובעזרת השם נזכה כולנו, כל אחד מהציבור הזה וכל כלל ישראל, יזכו להתקדש ולהתקדש ולהתקדש, ונזכה לגמר חתימה טובה לכל עם ישראל בעזרת השם, ומן השמים יתנו סייעתא דשמיא לכל אחד ואחד בכל מה שצריך, בגשמיות וברוחניות, והגשמיות לצורך הרוחניות, בריאות וכל מה שצריך, להם ולכל המשפחות.

כך יש איסור הנאה מהסוכה, ויש קדושה בעצי הסוכה, ורק לאחר החג הקדושה עוברת, אבל כל ימי החג יש קדושה בסוכה, ויושבים בתוך בית קדוש! ואם כן זהו גם יום קדוש וגם בית קדוש, והקדושה משמחת.

השמחה בקדושה – עוז וחדווה במקומו

ואולי באמת זה הטעם שיש שמחה מיוחדת בחג הסוכות, שנקרא 'זמן שמחתנו', ומובא במדרש (ילקוט אמור תרנ"ד) שבפסח לא כתוב כלל שמחה, ובשבועות כתוב פעם אחת שמחה, ואילו בסוכות כתוב שלוש פעמים: 'ושמחת בחגך, והיית אך שמח, ושמחתם לפני השם אלוהיכם, והיינו שהוא זמן של יותר שמחה, מפני שיש בו יותר קדושה, ואם יש יותר קדושה יש יותר שמחה, כי הקדושה משמחת, וכמו שכתוב (דה"י א' טז, כז) עוז וחדווה במקומו.

ובאמת עיקר שמחת יום טוב מדאורייתא היא באכילת שלמי שמחה, בשר שלמים, כמו שכתוב (דברים כז, ז) 'וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני השם אלוהיך, והיינו השמחה הפנימית, לא סתם שמחה של אכילה ושתייה, אלא שמחה שבאה מתוך קדושה, כי בשלמי שמחה יש קדושה, וזה אוכל קדוש, שאוכלים אותו בירושלים, במקום קדוש, וזה מקדש את האדם, וכשאדם מתקדש הוא שמח, כי הקדושה משמחת.

ולכן מי שעוסק בתורה הוא גם שמח, כמו שכתוב (תהלים יט, ט) פיקודי השם ישרים משמחי לב, כיון שקדושת התורה מקדשת את האדם, והקדושה נותנת שמחה, לכן **אלו שעוסקים בתורה הם שמחים, ומי שיותר דבוק בתורה הוא יותר שמח!** ואין זו סתם שמחה, אלא שמחה שבאה מתוך קדושה, שמחה פנימית, שהיא הרגשה נעימה מאד. וזהו גם הענין של שמחת יום טוב.

ועל זה כתב רבינו יונה כי הסעודה ביום טוב היא 'סעודה לשמחת המצוה', והיינו שיש מצוה, והמצוה משמחת, ושמחת המצוה מחייבת גם לעשות סעודה, והענין בזה, כי הסעודה מחזקת את שמחת המצוה, והשמחה היא מחמת המצוה ולא מחמת הסעודה, אך כשאדם רעב קשה לו לשמוח, כי הרעב מציק לו והגוף דורש את האוכל, ועל ידי הסעודה הוא כבר רגוע ואינו רעב, ויכול לשמוח בשמחת המצוה בשלמות, ולכן עושים סעודה, כדי לחזק ולהרגיש את שמחת היום טוב.

כיצד לקיים שמחת יום טוב למעשה

ולמעשה, כיצד מקיימים בפועל שמחת יום טוב? כשאוכלים צריכים לזכור שהיום הוא יום טוב ואני צריך לשמוח ולהיות בשמחה, ובמה לשמוח? בכל מה שיש לי, לא רק ביום טוב, אלא גם במה שאני חי ונושם, ובכל חסדי שמים, שעשה איתי הקב"ה מעודי עד היום הזה.

וזכרתי שהיה אדם חשוב מאד שקיבל 'התקף לבי' ושכב בבית החולים, והיה אסור לו לקום ממקומו, ולא היה לו כוח לדבר, ורק היה מדבר בקול נמוך, והתחיל לדבר על חסדי שמים שהיו לו כל החיים שלו, ומה שעבר עליו במשך כל החיים, איך שהוא ניצל מזה ומזה ומזה... בחסדי שמים, כמו שכתוב (תהלים קז, מג) ויתבוננו חסדי השם.

וכל אחד יכול לחשוב ולהתבונן, כמה חסדים וחסדים שהוא מקבל במשך כל ימי חייו, שכל כך טוב לו, ולשמוח בזה! לכל אחד יש במה לשמוח ולהרגיש את השמחה, ואם חסר משהו – יש פתרונות, וצריך לחפש פתרונות על מה שחסר, אבל לשמוח במה שיש! כמו שאומרים לשמוח 'בחצי הכוס המלאה', ועל מה שחסר יש עצות ודרכים, וחושבים ומתייעצים, ומחפשים ומתפללים.

וגם בתפילה יש לשמוח, כמו שהביא המסילת ישרים בפרק י"ט בשם מדרש: כשאתה מתפלל יהא לך שמח עליך שאתה מתפלל לפני מלך שאין כמוהו, שמחה שאתה זוכה לדבר אל מלך מלכי המלכים, והוא שומע ומקשיב לך, ואתה יכול לדבר מה שאתה רוצה. ובסידור 'תפילה למשה' הנ"ל מובא הרבה דברים ממרן הגר"ח קניבסקי [זצ"ל] מה זה תפילה, מה שתפילה יכולה לפעול, ומה שיכולים להגיע על ידי תפילה, וצריכים לשמוח בזה שיש לנו תפילה!

ויש לנו הרבה דברים טובים לשמוח בהם, יש לנו תפילה, ויש לנו יום טוב, ויש לנו תורה, שאפשר ללמוד, וכל מי שרוצה יכול ללמוד, והתורה מקדשת את האדם, והקדושה גם ניכרת על הפנים, כמו שהזכרנו מאמרו 'ההרגיש על אנשים שיש להם פנים חדשות בשבת, ומעשה שהיה באדם בעל מדרגה שפעם התרגו וכעס באמצע השבוע, ובתו הקטנה אמרה לו: אבא, אני רוצה שיהיו לך 'פנים של שבת!' גם ילדה קטנה הרגישה שבשבת יש לאביה פנים אחרות, וכך גם עסק התורה מקדש את הלומד, וקדושת התורה ניכרת על פניו.

מצוה לשמח אחרים ביום טוב

בשמחת יום טוב יש ענין נוסף שאמרו חז"ל (פסחים קט, א) חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל שנאמר (דברים טז, יד) 'ושמחת בחגך, והמשך הפסוק שם: אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך, היינו שיש מצוה מיוחדת ביום טוב לשמח אחרים, ומי שחסרה לו שמחה, צריכים לשמח אותו, וזה נכלל בעיקר המצוה של שמחת יום טוב.

ובספר החינוך (מצוה תפח) כתב שמי שאינו משמח אחרים ביום טוב לא קיים את המצוה בשלמות: "והזהירנו התורה כמו כן להכניס בכלל השמחה העניים והגרים והחלוישים שנאמר אתה וגו' והלוי והגר והיתום והאלמנה וכו' והעובר על זה ואינו משמח עצמו ובניו ביתו והעניים כפי יכולתו לשם מצות הרגל ביטל עשה זה", ע"ל.

ואמנם ענין זה לשמח אחרים הוא ממצות חסד הנוהגת גם בכל השנה, והיא מן החמורות, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, יג) כי חייב אדם לטרוח בדרישת טוב לעמו ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חברו אם דל ואם עשיר, וזאת מן החמורות ומן העיקרים הנדרשים מן האדם שנאמר הגיד לך אדם מה טוב ומה השם דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד, ע"כ. וגם בכל השנה זו מצוה גדולה וחמורה מאד אם לא מקיימים אותה, אבל ביום טוב נאמרה מצות עשה מיוחדת על זה, לשמח אחרים, מתוך אהבת הבריות ואהבת חסד, וזוהי 'מצות הרגל'.

(תשרי תשס"ד)

מצות שמחת יום טוב היא גם לשמח אחרים, וכגון כשהולך ברחוב ביום טוב, ומקבל כל אדם בסבר פנים יפות, הרי זו גם כן מצות שמחת יום טוב, והוא עובד את השם בזה, עובד השם עם סבר הפנים היפות!

וזו מצוה שבאה מזמן לזמן, שמקיימים אותה עם סבר פנים יפות לכל אחד ואחד, והיא מצות עשה מתר"ג מצוות, מצות שמחת יום טוב, הכוללת גם לשמח אחרים, וכשיעבור היום טוב כבר לא תהיה מצות עשה מיוחדת זו, ואמנם יש עוד מצוות ומחשבות אחרות שצריכות להיות, אבל ביום טוב זוהי מצות עשה מיוחדת שהזמן גרמא.

(תשרי תשע"א)

קדושת התורה ניכרת על הפנים

ומו"ר הגה"צ ראי"א דסלר זצ"ל אמר פעם לאחי הגי"ר יעקב [זצ"ל] שאפשר להרגיש על האדם אם הוא למד היום או לא, כי אחרי שלמד יש לו פנים אחרות, ואפשר להכיר זאת על הפנים, ושאל אותו רבי יעקב, מה ניכר עליו, האם למד היום או לא, והביט בו הרב דסלר ואמר, למדת היום! ואמר לו רבי יעקב כי עדיין לא למד, ואמר לו הרב דסלר, חשוב שנית מה עשית בכל רגע מתחילת היום עד עכשיו, והתחיל רבי יעקב לחשוב, וזכר כי אכן היה זמן שדיבר בלימוד עם מישהו, ואמר לו הרב דסלר, אם כן אכן עסקת בדברי תורה, ולכן נשתנו פניך!

ועוד מעשה שהיה עם מרן הגרי"ז זצ"ל, שהיה בביתו מנין קבוע לתפילת מנחה, והתפללו שם אברכים מתלמידי בנו הגרי"ז זצ"ל, ופעם אחת אמר הגרי"ז לבנו על אחד האברכים: מה קרה איתו, אני רואה עליו שהוא הפסיק ללמוד! והתפלא הגרי"ז, כי אותו אברך היה מגיע כרגיל לשיעורים, ומדוע ראה עליו הגרי"ז שאינו לומד. אבל כיון שהגרי"ז אומר צריכים לברר, והלך הגרי"ז ושאל עליו, והתברר כי באותם הימים הוא עבר דירה, ומי שעבר פעם דירה יודע כמה טרדות יש בזה, שבמשך כמה שבועות הראש תפוס איך לסדר את כל הדברים, ולכן למרות שהוא היה לומד, אבל הראש לא היה מונח בלימוד כמו תמיד, ושינוי זה כבר היה ניכר עליו, ומרן הגרי"ז הרגיש וראה זאת על פניו!

וראו כי שם השם נקרא עליך

ונספר עוד מעשה ממרן הגרי"ז, שסיפר לי הגי"ר מרדכי ציקינבסקי זצ"ל, כי הוא שמע על מרן הגרי"ז שהוא מדבר מאד ברצינות וצריכים

לפחד כשבאים אליו [ואמנם הייתי אצלו כמה פעמים והוא דיבר מאד נעים, אבל כך אמרו, שמרגישים פחד כשמדברים איתו], וסיפר הרב ציקינבסקי כי הוא בא אל הגרי"ז, והגרי"ז קיבל אותו בסבר פנים יפות, ודיבר איתו שיחה מאד נעימה, ולא הרגיש כלל פחד במחיצתו אלא היה מאד נעים. אבל אחר כך הגיע זמן מנחה, ומרן הגרי"ז היה לובש תפילין גם במנחה (כשיטת הרמב"ם) והתפלל מנחה עם תפילין, וכשהוא ראה את הגרי"ז עם התפילין פתאום נפל עליו פחד גדול והתחיל מאד לפחד, ולא הבין מה קרה עכשיו שהתחיל לפחד.

ואחר כך הוא התבונן והסביר, שהרי כתוב (דברים כח, ז) "וראו כל עמי הארץ כי שם השם נקרא עליך ויראו ממך", ודרשו חז"ל (ברכות ו, א) אלו תפילין שבראש, והיינו שכאשר עמי הארץ, הגויים, רואים אדם מישאל שלובש תפילין, זה מפיל עליהם פחד ומורא, אבל זה תלוי גם באיזה כוונה לובשים את התפילין, ומי הוא האדם שלובש אותם, ואצלנו שאנו אנשים פשוטים לא מרגישים כל כך את הפחד, אבל כשהתפילין נמצאות על ראש

כזה של מרן הגרי"ז, כשרואה אותו אדם אחר שאינו במדרגה זו, הוא כמו 'עמי הארץ' ביחס אל הגרי"ז, וממילא זה מפיל עליו פחד.

[כך הסביר זאת הרב ציקינבסקי. והוא היה אדם מיוחד בעל מדרגה, ופעם שמעתי ממנו שאמר כי הוא מרגיש הבדל בין תפילה בישיבה למקום אחר, שהתפילה בישיבה היא תפילה אחרת, והוא הרגיש את זה! והיה בעל הבנה עם מידות טובות מיוחדות].

ולמעשה יש לנו במה לשמוח, בשמחת היום טוב, במצוות ובקדושת היום, ובקדושת הסוכה, וגם בתורה, שיש לנו תורה, והרי עוד מעט יהיה שמחת תורה, שקיבלנו תורה, ואנו יהודים וגם בני תורה ועוסקים בתורה, וברוך השם אפשר לעסוק בתורה בלי קשיים ובלי גזירות. אם כן יש לנו הרבה במה לשמוח, שמחת יום טוב. שיהיה חג שמח!

בצילא דמהימנותא / לקט משיחות רבינו שליט"א במעלת מצות סוכה וקדושתה

להרגיש את הקדושה

זכורני כשבאנו לארץ ישראל, אמר אאמו"ר זצ"ל שהוא מרגיש כאן כמו שיושב בסוכה, כי בסוכה מרגישים את הקדושה, שמוקפים בקדושה, ונמצאים בצילא דמהימנותא כלשון הזוהר, וכך גם בארץ ישראל אפשר להרגיש את הקדושה, קדושת הארץ.

וידוע מהגר"א שביאר את הפסוק 'יהי בשלם סוכו ומעונתו בציון', שיש שתי מצוות שמקיימים 'בשלם' עם כל גופו, 'סוכו ומעונתו בציון' – מצות סוכה ויישוב ארץ ישראל. ואאמו"ר הרגיש את הקדושה המקיפה אותו.

קדושה מיוחדת במצות סוכה

מצות סוכה היא מצוה מיוחדת, שכמוה לא מצינו עוד מצוה כדוגמתה. עצי הסוכה אסורין בהנאה כל שבעה (סוכה ט, א), ולמדו זאת מהפסוק "חג הסוכות" – חג לשון חגיגה, שעצי הסוכה הם כמו קרבן חגיגה, וכמו שקרבן הוא הקדש ואסור בהנאה, כך עצי הסוכה אסורין בהנאה, וזה דבר מיוחד במצות סוכה, שהחפצא של המצוה יש בו קדושה כמו קרבן ואסור בהנאה.

וכיצד חלה הקדושה? לדעת אביי שהזמנה מילתא היא (סנהדרין מז, ב) הקדושה חלה על ידי הזמנה, שמייחדים ועושים את הסוכה לשם סוכה, ולדעת רבא שהזמנה לאו מילתא היא, הקדושה חלה על ידי הישיבה בסוכה, ומעשה קיום המצוה עושה את הקדושה. ולמשל בתפילין זה לא כך, כי תפילין הם פרשיות של דברי תורה והכתובה מקדשת אותם, אבל כאן זה לא דברי תורה אלא עצים בעלמא, וכשמקיימים בהם מצות סוכה, קיום המצוה עושה את הקדושה, ומקדש את הסוכה בקדושת קרבן.

היושב בסוכה מוקף בקדושה

ומי הוא המקדש? האדם, בישיבתו! ולאחר מכן כשהסוכה קדושה כבר, גם האדם עצמו מתקדש בישיבתו בה, מפני שהוא יושב בתוך קדושה, ונמצא במקום קדוש, כי כאמור הסוכה קדושה כמו קרבן, ולדעת הרמב"ם (הלכות סוכה, ו, טו) גם דפנות הסוכה קדושים ואסורים בהנאה, והסכך בודאי קדוש, ואם כן האדם היושב בסוכה מוקף בקדושה, כי הוא בתוך הקדושה ונמצא במקום קדוש, כמו בבית המקדש.

ומצינו כעין זה בקדושת הארץ, שאדם הנמצא בארץ ישראל מוקף בקדושה, וקדושת הארץ משפיעה ומשנה את מהות האדם, כמבואר בנדרים דף כ"ב שאדם שנמצא בארץ ישראל מקבל מידות טובות יותר, אבל קדושת הסוכה היא עוד יותר מזה, שעצי הסוכה עצמם אסורים בהנאה, ומצות הסוכה מקדשת את האדם ואפילו את העצים.

זכות לחתימה טובה בהושענא רבה

בהושענא רבה שהוא יום אחרון של סוכות אפשר לזכות לגמר חתימה טובה, ואף על פי שכבר הייתה כתיבה וחתימה בראש השנה ויום כיפור, עדיין יכול להיות שינוי לטובה, או להיפך חס ושלום מסתמא גם יכול להיות, אבל על כל פנים גם לטובה, מי שלא זכה בראש השנה ועשרת ימי תשובה ויום כיפור, יכול לזכות בהושענא רבה, על ידי תוספת זכויות במשך ימי חג הסוכות.

ואף על פי שעשרת ימי תשובה הם זמנים של סייעתא דשמיא להתקרבות, כמו שאמרו (ר"ה יח, א) דרשו השם בהימצאו וגוי' אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, אבל בחג הסוכות אפשר לזכות עוד יותר, כי הוא לאחר ההכנה של ראש השנה ויום כיפור, ועם כל ההתעלות של תשובה וכפרת העוונות שהייתה, עדיין יש מקום להוסיף עוד זכויות בסוכות, על ידי שבעת ימי הסוכה, שנמצאים בקדושת הסוכה, ובה זוכים לכוחות מחודשים, להוסיף עוד מעשים טובים, ועל ידי כך זוכים בהושענא רבה לגמר חתימה טובה.

צא מדירת קבע

ענין מצות סוכה מבואר בתחילת המסכת 'צא מדירת קבע ושב בדירת עראי', וזהו הרמז וההתעוררות שיש ממצות סוכה, לזכור שכל העולם הזה הוא רק דירת עראי, ומשבעת ימי החג יתעורר האדם לזכור שגם כל השנה הוא חי ונמצא בדירת עראי ודירת הקבע שלו היא בעולם הבא.

כמו שכתב רבינו בשערי תשובה (ב, יט) "וכל אנשי לבב יחשבו העולם הזה כמו דירת עראי ולא ישתמשו בו רק לעבודת הבורא יתברך ויכינו בו צידה לנפשם", כל הנאות וצרכי העולם הזה הם רק אמצעי בשביל עסק התורה וקיום המצוות, ובה זוכים מגיעים לדירת הקבע בעולם הבא שהיא התכלית.

ישיבת הסוכה כגלות המכפרת

כתבו הראשונים (ספר המנהיג אתרוג סימן לח, ובארחות חיים תפילת המועדים סימן טז) "בהושענא רבה תכלית כפרה בשכבר התענינו מערב ראש השנה עד הכיפור ונמחלו העוונות והזדונות והפשעים, ועל חייבי מיתות שוגגים המה גולים מהבתים לסוכות שהם דירת עראי ועל זה נתכפר לנו הגלות".

והיינו שבראש השנה ויום כיפור נמחלו העוונות שבמזיד, אבל עדיין נשארו השגגות, כי התשובה היא תשובה מיראה, שמהפכת את הזדונות לשגגות (יומא פ, ב), ועדיין צריכים כפרה על השגגות, ובלי כפרה יש עונש גם על השגגות, כמו שכתב בשערי תשובה (ד, טו) כי השוגג ענוש יענש, ובהושענא רבה זוכים גם לכפרה על השגגות.

והטעם בזה כי בהושענא רבה "המה גולים מהבתים לסוכות שהם דירת עראי", והיינו שבימי חג הסוכות יושבים בסוכה, שאינה נוחה כמו הבית, ויש בה קשיים של גלות, והגלות מכפרת על השגגות, כמו שמצינו בדין רוצח בשוגג, שביט דין מחייבים אותו גלות לעיר מקלט, והגלות מכפרת על השוגג, ולא דווקא ברציחה, אלא גם בכל חטאים שבשוגג, כשאדם עושה לעצמו גלות, הגלות מכפרת, וידוע שהיו צדיקים שעשו גלות לעצמם, לכפר על השגגות.

ולכן אף על פי שכבר נתכפרו הזדונות והפשעים בראש השנה ויום כיפור על ידי ההתעוררות והתשובה, אבל עדיין צריכים עוד כפרה נוספת על השגגות, וכפרת השגגות היא על ידי שגולים מהבתים לסוכות במשך שבעת ימי החג ומגיעים להכרה שהעולם הזה הוא רק עראי ולא דירת קבע, שזהו ענין הגלות וישיבת הסוכה, כמו שאמרו (סוכה ב, א) כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, והוא משל, לידע שאנו חיים בדירת עראי, ולא להחשיב את העולם הזה, אלא רק את העולם הבא, ובה זוכים לכפרה בהושענא רבה.

לעילוי נשמת

מרת ליבא בת ר' משה ראובן ע"ה
נלב"ע כ"ב תשרי תשס"ה - תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר מרדכי ב"ר יעקב ז"ל
נלב"ע י"ח תשרי - תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרב יעקב ב"ר גרשון זצ"ל
נלב"ע כ' תשרי - תנצב"ה

לעילוי נשמת האשה הצדקנית

מרת רחל בת יוכבד רבי ע"ה
נלב"ע כ"ג אלול תשפ"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת העניא רחל אדלשטיין ע"ה

אשת חבר יבלחט"א רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א בת הגאון רבי יהושע זליג דיסקין זצ"ל

נלב"ע ערב חג הסוכות י"ד תשרי תשס"ב - תנצב"ה